МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ ЧЕЧЕНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Частное профессиональное образовательное учреждение «Наурский социально-экономический колледж»

УТВЕРЖДАЮ
Директор ЧПОУ «НСЭК»
____________Х.С.Хачукаев
Приказ № 1а от 15. 02. 2022г.

ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ

по учебной дисциплине

ОД.12.01. РОДНОЙ ЯЗЫК И РОДНАЯ ЛИТЕРАТУРА

09.01.03 «Мастер по обработке цифровой информации»

код и наименование профессии

ст. Наурская

2022 г.

Фонд оценочных средств рассмотрен и одобрен предметной (цикловой) комиссией

Председатель предметной (цикловой) комиссии

____________ М.У.Магомадов

Протокол № ____

от «___» ____________ 20___г.

Фонд оценочных средств разработан на основе Федерального государственного образовательного стандарта по профессии среднего профессионального образования 09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации
Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 2 августа 2013 г. № 854 «Об утверждении Федерального государственного образовательного стандарта среднего профессионального образования по профессии 09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации с изменениями и дополнениями от 9 апреля 2015 г.
(Зарегистрировано в Минюсте России 20.08.2013 № 29569)

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УР ЧПОУ «НСЭК»

________ А.С.Муртазалиева
«____» _____________ 20___ г.

ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ ПО ДИСЦИПЛИНЕ ОД.12.01. Родной язык и родная литература по профессии 09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации

Разработчик: преподаватель ЧПОУ «НСЭК» - Магомадов М.У.

СОДЕРЖАНИЕ

1. ПАСПОРТ ФОНДА ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ ПО ДИСЦИПЛИНЕ	
1.1. Область применения	
1.2. Планируемые результаты освоения дисциплины	
1.3. Формы, периодичность и порядок проведения оценки уровня освоения дисциплины	
2. ОЦЕНОЧНЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ТЕКУЩЕГО КОНТРОЛЯ УСПЕВАЕМОСТИ	
2.1. Спецификация практических работ	
3. ОЦЕНОЧНЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ПРОМЕЖУТОЧНОЙ АТТЕСТАЦИИ	
3.1. дифференцированный зачет	
4. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ТЕКУЩЕГО КОНТРОЛЯ УСПЕВАЕМОСТИ И ПРОМЕЖУТОЧНОЙ АТТЕСТАЦИИ ИНВАЛИДОВ И ЛИЦ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ	
ПРИЛОЖЕНИЯ **А** Содержание и этапы проведения практических работ **Б** Тестовые задания **В** Работа с карточками **Г** проведение диктанта	

1. ПАСПОРТ ФОНДА ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ ПО ДИСЦИПЛИНЕ

1.1. Область применения.

Фонд оценочных средств по дисциплине *ОД.12.01. Родной язык(чеченский) и родная литература* является частью основной профессиональной образовательной программы в соответствии с ФГОС СПО по профессии 09.01.03 Мастер по обработке цифровой информации и предназначен для аттестации обучающихся на соответствие их персональных достижений поэтапным требованиям соответствующей основной профессиональной образовательной программы.

Фонд оценочных средств позволяет оценить достижение планируемых результатов (личностных, метапредметных, предметных) по дисциплине *ОД.12.01. Родной язык (чеченский) родная литература*

Фонд оценочных средств включает материалы для проведения текущего контроля успеваемости и промежуточной аттестации в форме тестовых заданий, заданий на карточках и *дифференцированный зачёт* (в виде диктанта) согласно учебному плану.

1.2. Планируемые результаты освоения дисциплины.

Освоение содержания дисциплины ***ОД.12.01. Родной язык(чеченский) родная литература*** обеспечивает достижение обучающимися следующих результатов:

личностных:

М-1. воспитание уважения к родному (чеченскому) языку, который сохраняет и отражает культурные и нравственные ценности, накопленные народом на протяжении веков, осознание связи языка и истории, культуры чеченского и других народов;

М-2. понимание роли родного языка как основы успешной социализации личности;

М-3. осознание эстетической ценности, потребности сохранить чистоту чеченского языка как явления национальной культуры;

М-4. формирование мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, основанного на диалоге культур, а также различных форм общественного сознания, осознание своего места в поликультурном мире;

М-5. способность к речевому самоконтролю; оцениванию устных и письменных высказываний с точки зрения языкового оформления, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач;

М-6. готовность и способность к самостоятельной, творческой и ответственной деятельности;

М-7. способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью, потребность речевого самосовершенствования

***метапредметных*:**

М-1. владение всеми видами речевой деятельности: аудированием, чтением (пониманием), говорением, письмом;

М-2. владение языковыми средствами — умение ясно, логично и точно излагать свою точку зрения, использовать адекватные языковые средства; использование приобретенных знаний и умений для анализа языковых явлений на межпредметном уровне;

М-3. применение навыков сотрудничества со сверстниками, детьми младшего возраста, взрослыми в процессе речевого общения, образовательной, общественно полезной, учебно-исследовательской, проектной и других видах деятельности;

М-4. овладение нормами речевого поведения в различных ситуациях межличностного и межкультурного общения;

М-5. готовность и способность к самостоятельной информационно-познавательной деятельности, включая умение ориентироваться в различных источниках информации, критически оценивать и интерпретировать информацию, получаемую из различных источников;

М-6 умение извлекать необходимую информацию из различных источников: учебно-научных текстов, справочной литературы, средств массовой информации, информационных и коммуникационных технологий для решения когнитивных, коммуникативных и организационных задач в процессе изучения чеченского языка;

***предметных*:**

«Родной язык (чеченский) родная литература» – требования к предметным результатам освоения базового курса ***родного (чеченского) языка и литературы*** должны отражать:

1) сформированность понятий о нормах чеченского, родного литературного языка и применение знаний о них в речевой практике;

2) владение умением анализировать текст с точки зрения наличия в нем явной и скрытой, основной и второстепенной информации

3) знание содержания произведений чеченской, родной и мировой классической литературы, их историко-культурного и нравственно-ценностного влияния на формирование национальной и мировой;

4) способность выявлять в художественных текстах образы, темы и проблемы и выражать свое отношение к ним в развернутых аргументированных устных и письменных высказываниях;

5) владение навыками анализа художественных произведений с учетом их жанрово-родовой специфики; осознание художественной картины жизни, созданной в литературном произведении, в единстве эмоционального личностного восприятия и интеллектуального понимания;

6) сформированность представлений о системе стилей языка художественной литературы

1.3. Формы, периодичность и порядок проведения оценки уровня освоения дисциплины.

1.3.1. Формы, периодичность и порядок проведения текущего контроля успеваемости.

Текущий контроль успеваемости представляет собой регулярно осуществляемую проверку усвоения учебного материала.

Текущий контроль результатов освоения дисциплины в соответствии с рабочей программой и календарно-тематическим планом происходит при использовании следующих форм контроля:
- контроль выполнения практических работ;

Во время проведения учебных занятий дополнительно используются следующие формы текущего контроля – устный и письменный опросы, выполнение заданий, тестирование.

Выполнение и защита практических работ.

Практические работы выполняются с целью усвоения и закрепления практических умений и знаний. В ходе выполнения практических работ обучающиеся приобретают умения, предусмотренные рабочей программой дисциплины, учатся самостоятельно обобщать, систематизировать, углублять и конкретизировать теоретические знания, вырабатывают способность и готовность использовать теоретические знания при решении задач, анализировать полученные результаты и делать выводы, опираясь на теоретические знания.

Список практических работ:

Практическая работа №1 «Омонимаш, синонимаш, антонимаш»

Практическая работа №2 Архаизмаш, историзмаш, неологизмаш;

Практическая работа №3 «Нохчийн меттан дешнийн хазна»;

Практическая работа №4 «Литературни мотт а, диалекташ а.»

Практическая работа №5«Литературни меттан лексикан тайпанаш.»

Практическая работа №6«Нохчийн меттан фразеологически карчамаш.»

Практическая работа №7 «Нохчийн меттан дошамаш.»

Практическая работа №8 «Доца шеконан мукъа аьзнаш (а, у, и.)»

Практическая работа №9 «Дешнаш сехьадахаран бакъонаш»

Практическая работа №10 «Хандешнийн хенийн чаккхенаш нийсаязъяр.»

Практическая работа №11«Куцдош цуьнан тайпанаш.»

Практическая работа №12«Предложенин цхьанатайпанара меженаш, церан нийсаяздар.»
«Хандешнийн спряженеш, церан нийсаязъяр. Нийса йоцу спряжени.»

Практическая работа №13 «Т1едерзар. Церан нийсаяздар»

Практическая работа №14«. Айдардешнаш, церан нийсаяздар.»

Практическая работа №15 «Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш»

1.3.2. Формы, периодичность и порядок проведения промежуточной аттестации.

Промежуточная аттестация по общеобразовательному циклу проводится в соответствии с Положением по итоговому контролю учебных достижений обучающихся при реализации ФГОС СОО в пределах освоения основной профессиональной образовательной программы СПО (ФГАУ ФИРО протокол №1 от 15.02.2012г.).

По дисциплине *ОД.12.01. Родной язык(чеченский) родная литература*

учебным планом предусмотрен дифференцированный зачет

Спецификация представлена в разделе 3.

2. ОЦЕНОЧНЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ТЕКУЩЕГО КОНТРОЛЯ УСПЕВАЕМОСТИ.

2.1. Спецификация практических работ.

Спецификация практической работы № 1 «Работа 1»

*Раздел 1.*Лексикология

Тема 1.1. Омонимы, синонимы, антонимы

Цель: учиться подбирать к данным словам синонимы, антонимы; объяснять значения слов – омонимов.

Задачи: образовательные - повторить, систематизировать теоретический материал по

теме, актуализировать знания при работе с языковым

материалом;

- совершенствовать навыки грамотного письма;

- формировать навык публичного выступления с

применением презентации, обогащать словарный запас

учащихся.

Правила безопасности:

Время выполнения: 2 ак.ч.

Обучающийся должен уметь: владеть видами речевой деятельности: аудированием, чтением (пониманием), говорением, письмом;

умение извлекать необходимую информацию из различных источников: учебно-научных текстов, справочной литературы, средств массовой информации, информационных и коммуникационных технологий для решения когнитивных, коммуникативных и организационных задач в процессе изучения чеченского языка;

Обучающийся должен знать: Анализировать текст с точки зрения наличия в нем явной и скрытой, основной и второстепенной информации;

Достижение планируемых результатов: М-1; М-2. М-3;

Обеспеченность работы:

-тетрадь, ручка, карандаш;

Порядок проведения.

Для выполнения практической работы учебная группа выполняет один вариант.

Список литературы: «нохчийн мотт»; «нохчийн литература»

1.Джамалханов З.Д

2.Чинхоева Т.Н

Типовые практические задания для дифференцированного зачета представлены в приложении А.

Практическая работа №1 «»;Омонимаш, синонимаш, антонимаш
Урокан 1алашонаш: Лексиках болу кхетам шорбар; дуьхь-дуьхьал маь1на долчу дешнаша къамелехь бохьу пайда бовзийтар.
Лексиконан барам совбаккхар. Б1останехьа дешнаш далош, дустаран кепехь дешнийн маь1наш таллар. Логически (маь1нин) ойла яр а, иэс а кхиор; кхолларалин пох1ма кхиоран болх бар.
Могашалла ларъян езаран ойла кхиор.
Ненан матте безам кхиор.
Урокан тайпа (тип): Керла коьчал 1аморан урок.
Хьехаран кеп (форма): тобанашкахь болх бар.
Методаш: барта, гайтаме, практически.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тептар, кехаташ, слайдаш.
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №2;Архаизмаш, историзмаш, неологизмаш;
Урокан 1алашонаш:
Предметни (1аморан): Архаизмех, неологизмех, историзмех 1амийнарг карладаккхар, т1еч1аг1дар.
Метопредметни (кхиоран): дешархойн къамел кхиош, дешнашца болх бар
Личностни (кхетош-кхиоран): 1аламе болу безам кхиор
Ша шен къастор
Урокан тайпа: карладаккхаран урок
Урокан кеп: шаьш беш болу болх, тобанашкахь болх, кхолларалин болх.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехаташ
1.Урок д1аяхьар
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №3 «Нохчийн меттан а, т1еэцна а дешнаш»;
1алашон
1аморан: 1.Нохчийн метан дешнийн хазна карлаяккхар.
2. Уьш вовшех къасто а хаар;
Кхиаран: 1.Дешархойн дагалацам а, ойла а кхиор;
2.Шайн маттахь долу керла а,ширделла адешнаш довза хьашт хилар ч1аг1дар;
Кхетошкхиоран: 1. нохчийн меттан хазалла, цуьнан марзо дешархошна йовзийтар,берийн нохчийн матте безам кхиор;
2.Шен мехкан 1аламе безам кхиор.
Урокан тайпа - керла тема Iамор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №4 «Литературни мотт а, диалекташ а.»
1алашонаш:
1аморан: 1. Литературни меттан лексикан тайпанех юкъара кхетам балар.
2. Уьш вовшех къасто а хаар;
Кхиаран: 1.Дешархойн дагалацам а, ойла а кхиор;
2.Шайн маттахь долу керла а, ширделла а дешнаш довза хьашт хилар ч1аг1дар;
Кхетошкхиоран: 1. нохчийн меттан хазалла, цуьнан марзо дешархошна йовзийтар,берийн нохчийн матте безам кхиор;
2.Шен мехкан 1аламе безам кхиор.
Урокан тайпа - керла тема Іамор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Урок д1аяхьар.
Ойла тІеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №5 «Литературни меттан лексикан тайпанаш»
1алашонаш:
1аморан: 1. Литературни меттан лексикан тайпанех юкъара кхетам балар.
2. Уьш вовшех къасто а хаар;
Кхиаран:1.Дешархойндагалацам а, ойла а кхиор;
2.Шайн маттахьдолу керла а, ширделла а дешнашдовзахьаштхилар ч1аг1дар;
Кхетошкхиоран: 1. нохчийнметтанхазалла, цуьнанмарзодешархошна йовзийтар,берийн нохчийн матте безам кхиор;
2.Шен мехкан 1аламе безамкхиор.
Урокантайпа- керла темаІамор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Урок д1аяхьар.
Ойла тІеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №6 «Нохчийн меттан фразеологически карчамаш.» ***Іалашо:*** Нохчийн мотт хьалдолуш, говза, ира, суртх1отторан тайп-тайпана г1ирсаш болуш хилар. Дешнийн ч1аг1деллачу цхьаьнакхетарша фразеологизмаша къамелехь беш болу пайда.
Урокан тайпа - керла тема Іамор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Урок д1аяхьар.
Ойла тІеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №7 «Нохчийн меттан дошамаш.»
1алашо: нохчийн лексикографих болу хаамаш балар;
нохчийн меттан дошамаш йовзийтар;
церан д1ах1оттамах а, чулацамах а дийцар;
цаьрца болх бан а, пайдаэца а 1амор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Т1ехьажаран г1ирс: дошамаш.
Урок д1аяхьар.
Ойла тІеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №8 «Доца шеконан мукъа аьзнаш (а,у,и.)»

1алашо: Хаа деза, мукъа аьзнаш деха а, доца а хилар. Уьш деха а, доца а аларца дешнийн маь1на хийцадалар.

Хаа деза, шеконан аьзнаш муьлхарш ду а, церан нийсаяздаран бакъонаш а.Нохчийн матте болу безам ч1аг1бар
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Т1ехьажаран г1ирс: дошамаш.
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №9 «Дешнаш сехьадахаран бакъонаш.»
1алашо: дешнаш сехьадахаран бакъонаш йовзийтар, царех йозанахь пайдаэца 1амор.Сехьа даха йиш йоцу дешнаш довзийтар, церан бакъонаш йовзийтар. Ойлаяр , тидамбар кхиор.
Билгалбаьхна кхиамаш:берашна хуур ду нийса дешнаш цхьана мог1анера вукха мог1ане даха; берашна хуур ду учебникана т1ехь болх бан, оьшу материал лохуш.Берашна хуур ду цхьана дешдекъах льтта дешнаш сехьа даха ца магар, цхьана элпах льтта дешдакъа мог1нехь ца дитар, я мог1анера сехьа а ца даккхар хуур ду. Хьехархочун хаттаршна жоьпаш дала хуур ду берашна.бераша йоьхна предложенеш нисйийр ю.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Т1ехьажаран г1ирс: дошамаш.
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №10 «Хандешнийн хенийн чаккхенаш нийсаязъяр
1алашо: Х1ора кепана чудог1учу хандешанчаккхе муха ю хаар. Царнамасалшдалор.
Цхьанахенера хандош вукху хене даккха хаар.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Т1ехьажаран г1ирс: дошамаш.
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №11 «Куцдош ,цуьнан тайпанаш.»
1алашо: нохчийн а, оьрсийн а меттанашкахь куцдешнийн тайпанаш довзийтар, цара мублхачу хаттаршна жоп ло, х1ун гойту хаийтар, предметашна юкъара уьйр гайтар, къамел кхиор , кхетош-кхиор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехата
Т1ехьажаран г1ирс: дошамаш.
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.

Практическая работа №12 «Предложенин цхьанатайпанара меженаш, церан нийсаяздар.»
Урокан 1алашонаш:
Предметни (1аморан): предложенин цхьанатайпанара меженаш 1амор
Метопредметни (кхиоран): дешархойн къамел кхиош, дешнашца болх барЛичностни (кхетош-кхиоран): 1аламе болу безам кхиор
Урокан тайпа: карладаккхаран урок
Урокан кеп: шаьш беш болу болх, тобанашкахь болх, кхолларалл ин болх.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехаташ
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №13 «Т1едерзар. церан нийсаяздар.»
1алашо: Т1едерзарехь 1амийнарг карладаккхар. Къамелехь цунах пайдаэца хаар, йозанехь т1едерзар сацаран хьаьркаш нийса х1итто хаар.
: Предметни: предложенешкахь т1едерзар каро а, ц1оьмалг1ашца и къасто а. Т1едерзар хазахетарца олуш делахь цунна т1ехьа айдаран хьаьрк йиллар.
Метапредметни: шайн урокан ц1е билгалъяккха а, книги т1ехь гайтинчу г1ирсах пайда а оьцуш, шайн болх д1анисбан а, вовшашца цхьана болх бан а, ша-ша бан.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехаташ
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №14 «. Айдардешнаш, церан нийсаяздар.» Урокан 1алашонаш:
Предметни (1аморан): Хаа деза, муьлхачу дашах олу айдардош, х1ун маь1на ду цуьнан.
Метопредметни (кхиоран): Муьлхачу интонацица билгалдоккху айдардош.
Личностни (кхетош-кхиоран): 1аламе болу безам алсамбаккхар
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехаташ
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Практическая работа №15 «Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш»
Урокан 1алашонаш:
Предметан 1алашо:Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин д1ах1оттам бийцар, кхечу чолхечу предложенех къасто хаар. Сацаран хьаьркаш дийцар. Чолхечу предложенийн исбаьхьаллин роль а, башхаллаш а.
Кхетош-кхиоран 1алашо:Нохчийн къоман хьалхалера хала дахар дийцар, къинхьегамна т1е ойла ерзор.
Кхиоран 1алашо:Хьалхалерачу дахаран къинхьегаман г1ирсаш а гойтуш, ца девзачу дешнашна т1ехь болх бар. Цаьрца предложенеш х1иттор.
Урокан г1ирс: учебник, ручка, тетрадь, кехаташ
Урок д1аяхьар.
Ойла тIеерзор (мотивация)
«Нохчийн мотт»- Джамалханов З.Д Чинхоева Т.Н

Типовые практические задания для текущего контроля представлены в приложении Б.

3. ОЦЕНОЧНЫЕ СРЕДСТВА ДЛЯ ПРОМЕЖУТОЧНОЙ АТТЕСТАЦИИ.

3.1. Спецификация дифференцированного зачета

Назначение дифференцированного зачета – оценка достижения планируемых результатов по дисциплине с целью установления готовности обучающего к дальнейшему освоению соответствующей основной профессиональной образовательной программы.

Содержание дифференцированного зачета определяется в соответствии с рабочей программой дисциплины.

Форма дифференцированного зачета – диктант

Структура дифференцированного зачета

дифференцированный зачет состоит из письменного текста и определенных заданий

Критерии оценивания:

Диктант оценивается одной отметкой.

Оценка «5» выставляется за безошибочную работу, а также при наличии в ней одной негрубой орфографической или одной негрубой пунктуационной ошибки.

Оценка «4» выставляется при наличии в диктанте двух орфографических и двух пунктуационных ошибок, или 1 орфографической и 3-х пунктуационных ошибок или 4-х пунктуационных ошибок при отсутствии орфографических ошибок. Оценка «4» может выставляться при 3-х орфографических ошибках, если среди них есть однотипные.

Оценка «3» выставляется за диктант, в котором допущены 4 орфографические и 4 пунктуационные ошибки или 3 орфографические и 5 пунктуационных ошибок или 7 пунктуационных ошибок при отсутствии орфографических ошибок. В 4 классе допускается выставление оценки «3» за диктант при 5 орфографических и 4-х пунктуационных ошибках. Оценка «3» может быть поставлена также при наличии 6 орфографических и 6 пунктуационных ошибок, если среди тех и других имеются однотипные и негрубые ошибки.

Оценка «2» выставляется за диктант, в котором допущено до 7 орфографических и 7 пунктуационных ошибок, или 6 орфографических и 8 пунктуационных ошибок, или 5 орфографических и 9 пунктуационных ошибок, или 8 орфографических и 6 пунктуационных ошибок.

Время проведения дифференцированного зачета.

На подготовку к письменному диктанту обучающемуся отводится не более 45 минут.

Задания для текущего контроля **Приложение Б**

Нохчийн меттан тесташ

1. 25-гIа апрель нохчийнметтан Де хилар дIакхайкхийна:

1) **2007-чу шарахь;**
2) 2008-чу шарахь;
3) 2010-чу шарахь;
4) 2013-чу шарахь.

2. Нохчийн х1инцалера алфавит х1оттийна ю:

1) **оьрсийналфавитан буха т1ехь;**
2) латинийналфавитанбуха т1ехь;
3) 1аьрбийн алфавитан буха т1ехь;
4) гуьржийналфавитан буха т1ехь.

3. Нохчийнабатехьду:

1) 33элп;
2) 36элп;
3) 47элп;
4) **49элп.**

4. Х1ара дош шина орамахкхолладелладу:

1) т1ехтохам;
2) охьакхеттарг;
3) хьехархо;
4) **малхбале.**

5. Х1ара дошсхьадалазаду:

1) кхаллар;
2) дошам;
3) толам;
4) **хьолт1ам.**

6. Х1ара дешнашсинонимашду:

1) чорда – ховха;
2) дуьра – теза;
3) меллаша – маса;
4) **хатт – сацкъар.**

7. Х1инцалера вайналфавит т1еэцна:

1) 1920шарахь;
2) 1925шарахь;
3) **1938 шарахь;**
4) 1927 шарахь.

8.Х1окху дашехьшалхаэлпду:

1) б1ов;
2) ж1ов;
3) д1овш;
4) **ц1ов.**

9. Х1окху дашехь шала шалхаши элпду:

1) кхокха;
2)ц1уьхьар;
3) к1ожам;
4) **вокхха.**

10. Х1окху предложенехь хила дезадешанчаккхенгахь «*а*»:

1) Сацитакест-кесташен совг1ате хьож….
2) Со даимахьож… сайндошкхочушдан.
3) 1айшат дика хьож… шенжимахволчувешига.
4) **Арарасхьаетталозезагийн хаза хьож... .**

11. Х1окху дашцадакъалг «*ца*» къаьстинаязйо:

1)ца(там);
2) ца(аьлларг);
3) **ца (теша);**
4)ца(дешар).

12. Х1окху вариантехь ю газетийн, журналийн ц1ераш:

1) Даймохк, Орга, стела1ад, з1уга;
2) Терк, Невре, Соьлжа, Марта;
3) илли, эшар, пондар, вота;
4) «Даймохк», «Орга», «Стела1ад», «З1уга».

13. Х1ара дошсуффиксан г1оьнца кхолладелладу:

1) воттана;
2)**вотанча;**
3)вотангар;
4) верта.

14. Х1окху вариантехь хила дезачаккхенгахь «*у*»:

1) **Мохьмада дика тус… мангал;**
2) Мангал тус… дагахь вара Ахьмад;
3) Болхболабалемангал тус… кхиира к1ант;
4) Мангал тус…охьахиираМохьмад.

15. Билгалдахадуьхь-дуьхьал маь1на долу дешнаш (антонимаш):

1) **комаьрша – саьхьара;**
2) исбаьхьалла – хазалла;
3) кхаллар –бепиг;
4) къулла – хьоста.

16. Муьлхачувариантехь хила дезадешанчаккхенгахь «*а*»?

1) Доттаг1чо делла тур юкъахдоьхк… к1анта.
2) **Жимачу Адама юкъахдоьхк… дихкира.**
3) Нанас йоь1ан ч1абанех бантик доьхк….
4) Бабас х1ора шарахьтаьллангаца г1одамаш доьхк… .

17.БилгалдаккхатIадамийнметта «*и*» элпхIоттодезадош:

1) кх…там;
2) с…бат;
3) т…рахь;

4) ч…рма.

18. **Х1окху дашехь хила еза «*ь*»:**
   1) т1ах…аьлла;
   2) шек…яьлла;
   3) цец…яьлла;
   4) чекх…яьлла.

19. **Х1ара подлежащиграмматическиду:**
   1) Маликас;
   2) Маликана;
   3) **Малика;**
   4) Малике.

20. **Х1окху дашцадакъалг «*ца*» цхьаьнаяздо:**
   1) ца (лаьа);
   2) ца (ган);
   3) ца (там);
   4) ца (луьйш).

21. **Х1окху вариантехьца дог1у чаккхенгахь «*н*»:**
   1) Пхьероговрана ла… туьйхира.
   2) Харцо ла… хала ду.
   3) Шегадуьйцучуьнга ла…цадуг1ура Мурада.
   4) Ахьмадшена т1ех1оьттина хало ла… 1емина вара.

22. **Х1ара дешнаш т1еэцна ду:**
   1) салават, жам1ат, хьаьрк;
   2) доьзал, х1усам, кхерч;
   3) бепиг, иччархо,б1аьсте;
   4. латта, г1овг1а, тхов.

23. **Меттиганматтах … олу:**
   1) лексика;
   2) диалект;
   3) фонетика.
   4) акцент.

24. ***Сан даг т1е сингаттамтосуш, мархашлахькъайлаелира г1арг1улийн …***
   Х1окху предложенехь т1адамийн метта маь1ница дог1у дошбилгалдаккха:
   1) жут;
   2) ковра;
   3) арданг;
   4) къепал.

25. **Х1окху вариантехьдацчолхедош:**
   1) сихалла;
   2) сингаттам;
   3) синкъерам.
   4) синтем.

26. **Х1ара дошдефисцаяздо:**
   1) цец (ваьлла);

2)тап (аьлла);
3) раз (ваьлла);
4) т1ех (ваьлла).

27. «*Щ1естан к1удал*» **дешнийнцхьаьнакхетарехьбилгалдашогойту:**
1) х1ума долахьхилар;
2) х1уманан меттиг;
3) х1ума стенах йина ю;
4) х1уманан мухалла.

28. **Х1ара дош т1еэцна дац:**
1) картол;
2) копаста;
3) корсам;
4) кепек.

29. **Х1окху вариантехьдошцхьанаорамахлаьттташду:**
1) т1обоккхург;
2) иччархо;
3) беж1у;
4) х1утосург.

30. **Меттандерригедешнаш 1амочу 1илманах олу:**
1) грамматика;
2) фонетика;
3) лексикологи;
4) фразеологи.

31. **Х1окху дашцадакъалг «*ца*»цхьаьнаяздо:**
1) ца (дуьйцу);
2) ца (дуьйцург);
3) ца (дийцина);
4) ца (дийцинера).

32.Х1ара 1аламан хиламгойту ц1ердош ду:
1) барз;
2) герз;
3) дерз;
4) фарз.

33. **Билгалдаккха т1адамийн метта «*аь*» элп х1отто дезадош:**
1) п1…лдиг;
2) м…лх;
3) кх…ча;
4) с…рдал.

34. «*Маьлк1азан пондар*» **дешнийнцхьаьнакхетарехьбилгалдашогойту:**
1) х1ума стенах йина ю;
2) х1уманан меттиг;
3) х1ума хьенан ю;
4) х1уманан мухалла.

35. **Х1окху вариантехь хила цадезадешанчаккхенгахь шала**

мукъаза «*лл*»:

1) х1оттийна ба…;
2) муьста ба…;
3) **хелхаран ба…;**
4) зазадьккхина ба... .

36.Х1ара терахьдошчолхеду:

1) кхоэзар;
2) ворх1;
3) ткъецхьаъ;
4) **шовзткъа.**

37. *… хьийзараХелисат,шайолчу хьошалг1а Забуеанааьлла.*

Х1окху предложенехьмаь1ница йог1у фразеологизм билгалъяккха:

1) хьеюккъешад а х1оттийна;
2) **чотйоьхна;**
3) кулла т1е моьлкъабабаьлчасанна;
4) ворх1 велчасанна.

38. Х1окху вариантехьдудолахь ц1ердош:

1) **Шайхи;**
2) шоршал;
3) ширдолаг;
4)шагат1улг.

39. *Хьуьнанйистехь ц1аьххьана гучуелираберзалойн… .*

Х1окху предложенехь т1адамийн метта маь1ница дог1у дошбилгалдаккха:

1) къепал;
2) рема;
3) **арданг;**
4) ковра.

40. Билгалдаккха т1адамийн метта «*уь*» элп х1отто дезадош:

1) ч1…рам;
2) б…рам;
3) г1…далкх;
4) **т…нталг.**

Нохчийн литературин тесташ

1.Нохчийнматтахьарадолучулитературин-исбаьхьаллинжурналан ц1е ю:

1) «Вайнах»;
2) **«Орга»;**
3) «Таллам»;
4) «Кхиам».

2.Нохчийн г1араяьлла поэтесса Ахматова Раиса 24 шарахь Нохч-Г1алг1айн республикиняздархойнСоюзанпредседателандаржехьлаьттина. Оцударже и дуьххьарахаьржина:

1) **1961-чу шарахь;**
2) 1965-чу шарахь;
3) 1957-чу шарахь;

4) 1955-чу шарахь.

3. НохчийнматтахьАлма-Атахь1955-чу шарахьарадаьллачугазетан ц1е яра:

1) «Серло»;
2) «Маршо»;
3) «Даймохк»;
4) «Къинхьегаманбайракх».

4.НохчийнпоэтанМамакаев 1аьрбин ц1арах музей ю:

1) Олхазар-к1отарахь;
2) Мескетахь;
3) Лаха-Неврехь;
4) Т1ехьа-Мартант1ехь.

5.1923-чу шарахьдуьххьарлерадийцаряздинаргву:

1) АйсхановШамсудди.
2) Арсанов Саь1ид-Бей.
3) СальмурзаевМохьмад.
4) ОшаевХалид.

6.НохчийняздархойнСоюзанправленин председатель ву:

1) Ахмадов Муса;
2) Бексултанов Муса;
3) Ибрагимов Канта;
4) Мамакаев Эдуард.

7.Муьлхачунохчийняздархочун ц1арах ю нохчийнкъоманкоьрта библиотека:

1) Бадуев Саь1ид-Салихьан;
2) МамакаевIаьрбин;
3) АйдамировАбузаран;
4) Ахматова Раисин.

8.Нохчийнисбаьхьаллинлитературинбухбиллархолору:

1) АйдамировАбузар;
2) Бадуев Саь1ид-Салихь;
3) СальмурзаевМохьмад;
4) АйсхановШамсудди.

9.Дуьххьарлеранохчийнабат «*Нохчийнджузду х1ара*» х1оттийнарг ву:

1)ДосовКъеда;
2) ЭльдархановТаьштамар;
3) ОшаевХалид;
4) СолтахановЭльбек.

**10.«*…Даим со хьегначу Ц1е-Берде г1ой,*
Цуьнга б1аьрг тохалаш, аьттухилахь.
Цигахьдиъна ас бераллин той,
Цигахьлиънерасайнчурт а, дагахь…»**

Х1окху мог1анийн автор ву:

1) МамакаевМохьмад;
2) ГадаевМохьмад-Салахь;

3) Мамакаев 1аьрби;
4)СулаевМохьмад.

11.Мамакаев 1аьрбин «*Нохчийнлаьмнашкахь*» ц1е йолчупоэминкоьртатурпалхо ю:

1) Бесират;
2) **Селехьат;**
3) Мелимат;
4) Жеме1ат.

12.«*Доьзалехьбийцар а дастам а хеташ,*
Хьо винчу ненанмотт д1атесна ахь.
«Сов къенбудешнашна, бац аттакхеташ!» –
Бохуш, и сийсазбанцахетаэхь».

Х1окху мог1анийн автор ву:

1) КибиевМусбек;
2) Гацаев Саь1ид;
3) **АрсанукаевШайхи;**
4) Саидов Билал.

13.Вайнмахкахьберашналеринаарадолучужурналан ц1е ю:
1) «Орга»;
2) «Вайнах»;
3) **«Стела1ад»;**
4) «Нана».

14.«*Нохчийн г1иллакх-оьздангалла*» ц1е йолчу 1аматанавтор ву:
1) Джамбеков Ша1рани;
2) Мунаев Исма1ал;
3) Бексултанов Муса;
4) **Ахмадов Муса.**

15. АйдамировАбузарандуьххьарлераговзарараяьлла:
1) «Серло» газетехь;
2) «Колхозандахар» газетехь;
3) **«Къинхьегаманбайракх» газетехь;**
4) «Ленинаннекъ» газетехь.

16. «*Нохчийнмоттуггаре а хазачу а, хьалдолчу а меттанехцхьаъбу, нагахькхоччуш дика изахуушхьовелахь*».

Х1окху дешнийн автор ву:

1) Афанасий Фет;
2) **Лев Толстой;**
3) Максим Горький;
4) Михаил Лермонтов.

17.«*Кийрара дог 1ийжаш,*
Синтем а байна,
Лаьттира со,хьоьжуш

Мажаре сайн …
Ма холчух1оьттира
Со, гичасайна
Ц1ен огаршенбагахь
Леш болу сай».

Х1окху мог1анийн авторву:

1) Ахмадов Муса;
2) Бексултанов Муса;
3) СулаевМохьмад;
4) Мусаев Мохьмад.

18.Нохчийнпоэтессин Ахматова Раисин автобиографически поэмин ц1е ю:
1) «Даймахкесатийсар»;
2) «Дагалецамаш»;
3) «Ненаца дина къамел»;
4) «Дагалецамийнновкъахь».

19. БерсановХож-АхьмадаСоветскиСоюзанТурпалхочухДачиевХансолтехлаьцнаязйинчуповестан ц1е ю:
1) «Болатан суй»;
2)«Болатан дог»;
3)«Болатан тур»;
4)«Болатанамал».

20. «*Нохчову со, цхьана а къоман*
къонахчуьнцагамойоцуш,
Махкахваьлла, халкъаххаьдда,
декъалхилаамалдоцуш!»

Х1окху мог1анийн автор ву:

1) СулаевМохьмад.
2) ДикаевМохьмад.
3) МамакаевМохьмад.
4) Мусаев Мохьмад.

Критерии оценки тестов:

Тест-система стандартизированных заданий, позволяющая автоматизировать процедуру измерения уровня знаний и умений обучающегося.

Студенту выставляются следующие оценки:

-менее 50% правильных ответов- неудовлетворительно;

-50-70% правильных ответов- удовлнтворительно;

-70-90%-правильных ответов- хорошо;

-90-100%-правильных ответов-отлично.

Раздаточные карточки

Лексика.антонимаш
Далийна дешнаш, дуьхъала антонимаш ялош д1аязде:

Вай - , дукха - , хьо - , 1а -….., жоп - …., малхбале -….
еса -…. , машар - ….., масала1ат -…. , б1аьсте -… , .
пайда -… , барз-… , 1уьйре -….. , дика -…., еса -….. ;
Масала: вай-уьш, дукха-к1езга.

Шалха элпаш
Кицанаш схьаязде, шалха элпашна буха цхьа сиз,
Шала элпана ши сиз хьокхуш:

Аьлларг дети делахь а, цааьлларг деши ду.
Баьгна такхор бицбелла, яьгна сискал дагахь лаьттина. Боккха белахь а, жима белахь а сингаттам – сингаттам бу
Ваьккхича ваьлла хелха.
Вуьзаначул т1аьхьа йиънарг шайт1аннаъ кхаьчна.
Дьтталахь баллийна 1айг, муьста берам чу 1оьттича баьтта.
Къух юккъехь ерг каро лаахь, къух даго деза.
Х1оъ лачкъийначо, дин а лачкъор бу
Ницкъ т1ех 1аьткъича болат кагло.
1уьллуш мацвелира, лачкъош къу хилира.

Ц1ердешнийн дожарш
Къамелана юкъара ц1ердешнаш схьаязде, дуьхьала маь1нца дог1у хаттар а х1оттош:
Шотойн Аьстмар бохуш дика к1ант хилла. Наха доьналла долуш а , майра а ву олуш хилла цунах. Ч1ог1а оьзда а, г1иллакхе а хилла иза. Хьалха заманехь жима зудчо дуьхьала вог1уш хенара стаг вайча, шен карара бер юххерачуьнга д1алуш , юххехь цхьа а ца хилахь, юьстах охьадуьллий д1анехьо йолуш хилла.
Шотойн Аьстмарна дуьхьалайог1уш нисъелла, бер а карахь цхьа жима зуда..
Масала: Шотойн Аьстмар – мила? К1ант – мила?

Аьзнаш
Дешнаш д1аязде. Билгааладаккха х1ора дош маса элпах а, маса озах а лаьтта.
Ахк, цхьаъ, эппаз, х1уьппалг, наьрс, такхор, ринжа, мокхах, Даймохк, оьпа, суьйре, марха, халкъ, истанг, пачхьалкх, хьехархо, дуьра, юькх, яьшка,
Масал: Ахк – 3 элп, 3 аз; цхьаъ -4 элп, 4-аз.

Предложеннийн коьрта а, коьртаза а меженаш
Къамел схьаязде. Коьрта а, коьртаза а меженаш буха сиз хьокхуш:
Цхьа сатг хилла цхьана юьртахь вехаш. Маьждге ламаз дан воьдуш хилла иза х1ора дийнахь. Массарел хьалха цуьнан схьавар а, массарел хьалха д1авахар а тидаме даьлла моллина. Эххара моллас хьаттина цуьнга: «Хьо массарел хьалха схьа ма вог1у, массарел хьалха д1а ма воьду?» - аьлла. «Тхан керта чуолладелла 1ожан дитт ду. Керт боьжна стом хилахь, 1уйранна ш1аьттина берех цхьаъ цунах кхетарна кхоьруш, юха иза дехьа кхосса хьалхе д1авоьду со», - аьлла цо.

ПРЕДЛОЖЕНИЙН КОЬРТА МЕЖЕНАШ подлежашиний, сказеминий буха сиз хьокхуш схьаязъе предложенеш:
1анан маьрк1аже сихъеллера ше

н рагl схьаэца. Февраль бутт шен гlиллакх гойтуш бара.Гlала шен дахарца ехара.Гlалара тlекlелдинчу цlенойн цхьана хlусамехь йоккха стаг хьийзара.Хlара юха а ойлане елира (Петирова п). Чкъургаша цхьаьнаэшшарехь ечу гlовгlанца къилбседехьа гlерта Нальчик-Москва цlерпошт.Корал арахь бода бу.Купе чохь гlийла чиркх богу.

Цlердешнаш дукхаллин терахъе дохуш схьаязде:
Абат, гlудалкх, йиша, мохк,сий,хьархой,хlаваъ,чов,lаьlа,
lаьржабlарг,хьун,lаж,тlийриг,дош,гlан,гlишло,шар,lин, яй,хьаса,хьара,истанг,дин,букъ, беш,ор,рагlу,де,чlерий,юкъ,lиндагl
Масал: абат-абаташ, гlудалкх-lудалкхаш.

ЛЕКСИКА. ОМОНИМАШ
Далийна дешнаш, дуьхьала маьlница догlурш а далош дlаязде:
Цlе, яй,ха,ча,хьайба,кхема,ахк,бага,хlу,хьайба
догlа,делкъе,мохь,ботт,ша,чкъург,ю,ков,кхаба,хьакха.
Масал: Цlе (хlуман) – цlе (латош ерг)

ЛЕКСИКА.СИНОНИМАШ
Далийна дешнаш, дуьхьала синонимаш ялош дlаязде:
Беркат-, йовхо-, йол-,чlаба-, лаьхьа-,лампа-,къано-,лам-,гlиллакх-,неl-,рицкъ-,пеш-,зама-,дилха-,жlаьла-,оьгlазе-,
Масал: беркат – хайр, ниlмат, токхо?

ПРЕДЛОЖЕНИЙН ЦХЬАНАТАЙПАНАРА МЕЖЕНАШ
Гlоьнна далийна юкъарчу дешнех пайда а оьцуш, цаьрца йогlу цхьанатайпанара меженаш ялош дlаязде:
Хьайбанаш: …. Беснаш: …. Нохчийчуьра хиш: …. Стоьмийн дитташ:…. Масал: хьайбанаш: етт,гомаш,говр,газа
Дlадеша дешнаш.Дийца, хlора дашехь маса аз, маса элп ду.
Аз, аьлха, бай, говр, гlайба, дада, бел, жагlа, зурма, илли, йовлакх, кхоллам, кlалд, турпалхо, байракх, леча, наьрс, олхозар, оьла, пондар.

Дlаязде стихотворениш, тlадамийн меттана догlуш долу элпаш а дохкуш.
Цхь…ъ лору… ца хи…ча,
Цхь…ъ в…заш ца хи…ча,
Цхь…ъ в…з…ал, цхь…ъ лар… ал
К…рахь д…г ца хи…ча,
Ир…а ду да…ар.

Цхьа …йла ца кхаьбча,
Цхьа д…ка ца хь…гча,
Схь…тоьхнарг дlатох…ал
Д…гlехь н…цкъ ца хилча,
Х…л… ду да…ар.

Тlадамийн меттана догlуш долу элпаш а дохкуш, дlаязде дешнаш:
1/Тал…архо, лат…а, поп…ар, кхол…ар, нит…аш, макк…ал, сат…ам, гlул…акх, лоп…аг, гlил…акх, дот…агl, даьт…а, чам…ам, гlум…агl, ак…ази, хlут…т, гlат…амхой, туьп…алг.
2/Хlун? Мила? Муьлш? бохучу хаттаршна жоп лучу дешнашна буха сиз а хьоккуш, схьаязде. Аш билгалдаьхначу дешнех хlун олу?
Лом, хьун, дитташ, кlайн, ведира, кхойтта, кlант, нана, бераш, дика, гена, вогlу, ракета, кема, тlелатар, йовха, йийсар, шело, гlашлой, некъ.

Схьязъе байташ. Антонимашна буха сиз хьакха:
Сатийсамийн марзо юьсур ю,
Къахьо хилла хьуна дуьхьал ерза.
Т1аккха хьо ца хууш вуьсур ву,
Х1ун ду билггал къаьхьа, х1ун ду мерза.
Т1аккха хьуна гур ду – эрна ду
Зезаг, седа хестош аьлла илли.
Хьуна шира хетарг керла ду,
Хьан ойланаш, и къухдаьлла ирзу.

Д1аеша, схьаязъе байт. Омонимашна буха сизаш хьакха, барта дийца церан маь1наш::
Вер ву, нана, ахьа бахахь вер ву
Сатасале вайн баьццарчу орца.
Вицлур вац со малхбалехьа верза
Кху декъазчу синна лоьхуш орца.

Лексика.антонимаш
Далийна дешнаш, дуьхъала антонимаш ялош д1аязде:
Вай - , дукха - , хьо - , 1а -….., жоп - …., малхбале -, еса - , машар - , масала1ат - , б1аьсте - , пайда - , барз- , 1уьйре - , дика -, еса - ;
Масала: вай-уьш, дукха-к1езга.

Шалха элпаш
Кицанаш схьаязде, шалха элпашна буха цхьа сиз,Шала элпана ши сиз хьокхуш:
Аьлларг дети делахь а, цааьлларг деши ду.
Баьгна такхор бицбелла, яьгна сискал дагахь лаьттина.
Боккха белахь а, жима белахь а сингаттам – сингаттам бу
Ваьккхича ваьлла хелха.
Вуьзаначул т1аьхьа йиънарг шайт1аннаъ кхаьчна.
Даьтталахь баллийна 1айг, муьста берам чу 1оьттича бааьтта.

Къух юккъехь ерг каро лаахь, къух даго деза.
Х1оъ лачкъийначо, дин а лачкъор бу
Ницкъ т1ех 1аьткъича болат кагло.
1уьллуш мацвелира, лачкъош къу хилира.

Ц1ердешнийн дожарш
Къамелана юкъара ц1ердешнаш схьаязде, дуьхьала маь1нца дог1у хаттар а х1оттош:
Шотойн Аьстмар
Шотойн Аьстмар бохуш дика к1ант хилла. Наха доьналла долуш а , майра а ву олуш хилла цунах. Ч1ог1а оьзда а, г1иллакхе а хилла иза. Хьалха заманехь жима зудчо дуьхьала вог1уш хенара стаг вайча, шен карара бер юххерачуьнга д1алуш , юххехь цхьа а ца хилахь, юьстах охьадуьллий д1анехьо йолуш хилла.
Шотойн Аьстмарна дуьхьалайог1уш нисъелла, бер а карахь цхьа жима зуда. Кхунах бехк лаьцна, шен карара бер охьа а диллина, юьстах яьлла иза. Т1евеанчу Аьстмара, иза буожабер дуй а хиъна, юххе топ а, шаьлта а, дешин сом а диллина д1авахна.
Масала: Шотойн Аьстмар – мила? К1ант – мила?

Аьзнаш
Дешнаш д1аязде. Билгааладаккха х1ора дош маса элпах а, маса озах а лаьтта:
Ахк, цхьаъ, эппаз, х1уьппалг, наьрс, такхор, ринжа, мокхах, Даймохк, оьпа, суьйре, марха, халкъ, истанг, пачхьалкх, хьехархо, дуьра, юькх, яьшка,

Масал: Ахк – 3 элп, 3 аз; цхьаъ 5, 4-аз.

Предложеннийн коьрта а, коьртаза а меженаш
Къамел схьаязде. Коьрта а, коьртаза а меженаш буха сиз хьокхуш:
Цхьа сатг хилла цхьана юьртахь вехаш. Маьждге ламаз дан воьдуш хилла иза х1ора дийнахь. Массарел хьалха цуьнан схьавар а, массарел хьалха д1авахар а тидаме даьлла моллина. Эххара моллас хаьттина цуьнга: «Хьо массарел хьалха схьа ма вог1у, массарел хьалха д1а ма воьду?» - аьлла. «Тхан керта чуолладелла 1ожан дитт ду. Керт боьжна стом хилахь, 1уйранна ш1аьттина берех цхьаъ цунах кхетарна кхоьруш, юха иза дехьа кхосса хьалхxе д1авоьду со», - аьлла цо.

ПРЕДЛОЖЕНИЙН КОЬРТА МЕЖЕНАШ

Подлежашиний, сказеминий буха сиз хьокхуш схьаязъе предложенеш
1анан маьрк1аже сихъеллера шен раг1 схьаэца. Февраль бутт шен г1иллакх гойтуш бара.Г1ала шен дахарца ехара.Г1алара т1ек1елдинчу ц1енойн цхьана х1усамехь йоккха стаг хьийзара.Х1ара юха а ойлане елира (Петирова п). Чкъургаша цхьаьнаэшшарехь ечу г1овг1анца къилбседехьа г1ерта Нальчик-Москва ц1ерпошт.Корал арахь бода бу.Купе чохь г1ийла чиркх богу.

Ц1ЕРДЕШАН ЦХЬАЛЛИН А, ДУКХАЛЛИН А ТЕРАХЬ

Ц1ердешнаш дукхаллин терахье дохуш схьаязде:
Абат, г1удалкх, йиша, мохк,сий,хьархой,х1аваъ,чов,1аь1а, 1аьржаб1арг,хьун,1аж,т1ийриг,дош,г1ан,г1ишло,шар,1ин, яй,хьаса,хьара,истанг,дин,букъ, беш,ор,раг1у,де,ч1ерий,юкъ,1индаг1
Масал: абат-абаташ, г1удалкх-1удалкхаш.

ЛЕКСИКА. ОМОНИМАШ

Далийна дешнаш, дуьхьала маь1ница дог1урш а далош д1аязде:
Ц1е, яй,ха,ча,хьайба,кхема,ахк,бага,х1у,хьайба дог1а,делкъе,мохь,ботт,ша,чкъург,ю,ков,кхаба,хьакха.
Масал: Ц1е (х1уман) – ц1е (латош ерг)

ЛЕКСИКА.СИНОНИМАШ

Далийна дешнаш, дуьхьала синонимаш ялош д1аязде:
Беркат-, йовхо-, йол-,ч1аба-, лаьхьа-,лампа-,къано-,лам-,г1иллакх-,не1-,рицкъ-,пеш-,зама-,дилха-,ж1аьла-,оьг1азе-,
Масал: беркат – хайр, ни1мат, токхо?

ПРЕДЛОЖЕНИЙН ЦХЬАНАТАЙПАНАРА МЕЖЕНАШ

Г1оьнна далийна юкъарчу дешнех пайда а оьцуш, цаьрца йог1у цхьанатайпанара меженаш ялош д1аязде:
Хьайбанаш: …. Беснаш: …. Нохчийчуьра хиш: …. Стоьмийн ditташ:…. Масал: хьайбанаш: етт,гомаш,говр,газа.

Д1адеша дешнаш.Дийца, х1ора дашехь маса аз, маса элп ду.\:
Аз, аьлха, бай, говр, г1айба, дада, бел, жаг1а, зурма, илли, йовлакх, кхоллам, к1алд, турпалхо, байракх, леча, наьрс, олхозар, оьла, пондар.

Д1аязде стихотворениш, т1адамийн меттана дог1уш долу элпаш а дохкуш:

Цхь…ъ лору… ца хи…ча,
Цхь…ъ в…заш ца хи…ча,
Цхь…ъ в…з…ал, цхь…ъ лар… ал
К…рахь д…г ца хи…ча,
Ир…а ду да…ар.

Цхьа …йла ца кхаьбча,
Цхьа д…ка ца хь…гча,
Схь…тоьхнарг д1атох…ал
Д…г1ехь н…цкъ ца хилча,
Х…л… ду да…ар.

Т1адамийн меттана дог1уш долу элпаш а дохкуш, д1аязде дешнаш:
Тал…архо, лат…а, поп…ар, кхол…ар, нит…аш, макк…ал, сат…ам, г1ул…акх, лоп…аг, г1ил…акх, дот…аг1, даьт…а, чам…ам, г1ум…аг1, ак…ази, х1ут…т, г1ат…амхой, туьп…алг.

Х1ун? Мила? Муьлш? бохучу хаттаршна жоп лучу дешнашна буха сиз а хьокхуш, схьаязде. Аш билгалдаьхначу дешнех х1ун олу?
Лом, хьун, дитташ, к1айн, ведира, кхойтта, к1ант, нана, бераш, дика, гена, вог1у, ракета, кема, т1елатар, йовха, йийсар, шело, г1ашлой, некъ.

Схьязъе байташ. Антонимашна буха сиз хьакха:
Сатийсамийн марзо юьсур ю,
Къахьо хилла хьуна дуьхьал ерза.
Т1аккха хьо ца хууш вуьсур ву,
Х1ун ду билггал къаьхьа, х1ун ду мерза.

Т1аккха хьуна гур ду – эрна ду
Зезаг, седа хестош аьлла илли.
Хьуна шира хетарг керла ду,
Хьан ойланаш, и къухдаьлла ирзу.

Д1аеша, схьаязъе байт.
Омонимашна буха сизаш хьакха, барта дийца церан маь1наш:

Вер ву, нана, ахьа бахахь вер ву
Сатасале вайн баьццарчу орца.
Вицлур вац со малхбалехьа верза
Кху декъазчу синна лоьхуш орца.

Шийла х1усам

Нохчий а,Кавказера кхидолу бусалба къаьмнаш а къизаллица махкахдаьхначу 1944-чу шарахь дара иза. Шийлачу Алтайн лаьмнашкахь йолчу баганан хьаннашна юккъехь 1уьллура Короткое олу к1отар. Цига кхечира жимачу Хьасанг1еран доьзал. Хьалха чохь говраш кхаьбна долчу ханнийн божалаш чу д1анисдира адам.

Ц1ийнан цхьаъ бен кор дацара. Цо серло к1езиг лора. Малх цигахь 1ай башха кхеташ а бацара. Делкъхан хуьлуш корах арахьаьжча, даш санна кхоьлинчу стиглахь гуш а боцуш, лалаш хилар хаалора малх. Масех сахьт даьлча, юха а лома т1ехьа д1абузура иза. Арахь муха ду хьожур ма ву ша, олий, аравала г1уртура диъ шо долу Хьасан. Амма аннийн не1 чоьхьа йоьллуш яра. Наггахь 1уьйранна не1 а йоьллий, тховх д1акхетталц лекха диллина ло д1адаккха х1уттура дай, наний. Т1оман меттана хьостамашца не1арна т1етоьхна болу гажарг а лоций, не1 сацош хуьлура к1ант, арахь болх бан царна меттиг яллалц. Хийца мотт-г1айба а, т1еюхург а, чухулаюхург а йоцуш, дег1ана ц1ано ян, лийча аьттоа боцуш,
жима Хьасанний, дай воцург, берриш а цомгаш хилира. Оцу шийлачу х1усамехь, да балха а воьдий, сарралц ша 1ара Хьасан, меца, сагатдеш. (165 дош).